

5. Шарль Бодлер. Гімн красі. Переклад Дмитра Павличка. URL:
https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2255#google_vignette

6. Шарль Бодлер. Квіти зла. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2257>

Наталія Ліщук,
*Тернопільський національний педагогічний
 університет імені Володимира Гнатюка
 студентка 3 курсу
 факультету філології та журналістики
 Науковий керівник:
 М. Гудз*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сьогодні наше суспільство переживає інформаційну війну, тому важливе значення має виховання людей, самостійних у власних діях і судженнях. Так, однією з ключових навичок сучасної особистості є критичне мислення. Це поняття стало предметом досліджень багатьох українських (І. Бондарчук, Т. Воропай, О. Пометун, Л. Терлецька, С. Терно, О. Тягло та інші) й закордонних науковців (Дж. Брунер, Д. Дьюї, А. Кроуфорд, М. Ліпман, Д. Макінстер, С. Метьюз, Р. Пауль, Ж. Піаже, Д. Халперн та інші). У контексті нашої розвідки слушним вважаємо твердження О. Тягла про важливість і значущість розвитку критичного мислення в умовах інформаційного суспільства [4].

Формування індивіда — тривалий процес і має кілька етапів. У дослідженні звертаємо увагу на особливості розвитку особистісних вмінь та навичок, зокрема критичного мислення, у школі. Сприятливим середовищем для цього вважаємо урок української літератури, де діти вчаться аналізувати тексти, сприймати інформацію, правильно ставити питання, розуміти авторську

інтенцію, роботи висновки тощо. Очевидно, що рівень сформованості навичок дітей залежить від вчителя, а саме його «усвідомленого контролю за перебігом інтелектуальної діяльності, під час якого відбувається оцінка роботи думки, вироблених гіпотез, шляхів доведення тощо» [2, с. 168].

Існує низка умов, які вчителю необхідно враховувати, щоб стимулювати розвиток критичне мислення:

1. Час. Виділити час та забезпечити можливості для застосування критичного мислення.

2. Очікування ідей. Усвідомлювати, що очікується, висловлювати думки та ідеї у будь-якій формі.

3. Спілкування. Дозволити учням вільно розмірковувати, обмінюватись думками.

4. Цінування думок інших. Вміти слухати, щоб мати можливість сформулювати власну думку.

5. Віра в сили учнів. Підтримувати віру кожного учня в його здатність породжувати критичні судження; цінувати критичні міркування учнів.

6. Активна позиція. Сприяти активному залученню учнів до процесу навчання [4].

Є. Пасічник писав, що «постановка проблемних запитань на уроках літератури повинна бути педагогічно виправданою. Дискусія повинна вестися не заради дискусії, а щоб глибше проникнути в художній твір, осмислити його художні образи» [3, с. 135]. Вслід за науковцем, можемо стверджувати, що у навчально-виховному процесі педагоги повинні створювати сприятливу атмосферу для обговорення та висловлення власних думок, зокрема і на уроках української літератури, розглядаючи твори літератури з різних точок зору і

аналізуючи їх з позицій моральних, етичних та історичних аспектів. Наприклад, використовуючи вправу «Мозковий штурм» чи «Мікрофон», у яких звучатимуть питання : «Чому, на вашу думку, персонаж вчинив саме так?», «Як ви вважаєте, чому автор обрав такий сюжет?» тощо.

Порівняння творів української і зарубіжної літератур, їх персонажів, жанрів, художніх засобів також сприяє розвитку критичного мислення. Учні навчаються знаходити подібні та відмінні риси, розуміти фактори, які вплинули на той чи інший момент. Так, наприклад, широко використовуються порівняльні таблиці, схеми або діаграми. Безпосередньо можемо порівнювати міфи і легенди українські та грецькі, літературні та народні казки, історичну пісню та думу тощо.

Важливим аспектом для формування критичного мислення на уроці української літератури є проведення аналізу художнього світу літературного твору (аналіз символів, метафор, образів та тематичних елементів). Цей процес сприяє розвитку у них критичного мислення, оскільки вони намагаються зрозуміти головне.

Серед відомих методів навчання, актуальними також вважаємо метод «Символічне бачення» (його стратегія полягає у знаходженні учнем зв'язків між об'єктом та його символом); метод «Вільне письмо» (використовується для того, щоб надати учням можливість в письмовій формі висловитися з теми, що вивчається і надати можливість учителеві оцінити думки дітей); метод «Сенкан» (створення вислову, який складається з п'яти рядків: I рядок – іменник (тема); II рядок – два прикметники (означення теми); III рядок – три дієслова (дія пов'язана з темою); IV рядок – фраза з чотирьох слів (розуміння теми або ставлення до теми); V рядок – іменник – висновок (синонім теми));

«Метод прес» (учні висловлюють свою думку і пояснюють причину такої точки зору) тощо.

Отже, формування критичного мислення на уроці української літератури є важливим процесом, у якому сприяє використання різних інтерактивних методів та прийомів, що створює можливості розвитку умінь пошуку, користування, сприймання інформації та формування власної думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2004. 704 с.
2. Скрипченко О. В., Огородійчук З. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2005. 464 с.
3. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.
4. Тягло О. Післямова до статей Метью Ліпмана і Марка Вайнштейна. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2006. № 27. С. 26—27.

Сніжана Федорчук,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка I курсу
факультету філології та журналістики
Науковий керівник:
М. Гудз

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА У СУЧАСНІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Під час здійснення освітнього процесу вчитель-предметник використовує різноманітні методи, прийоми та засоби. До основних засобів